

MUSEUM DE LAKENHAL PRESENTS

GLOBAL IMAGINATIONS

DE MEELFABRIEK LEIDEN | 27.06.15 - 04.10.15 | GLOBALIMAGINATIONS.COM

SYMPOSIUM Global Imaginations: How to Visualize an Interconnected World?

Research Centre for Material Culture, Leiden

25 september 2015

Introductie

Kitty Zijlmans

Het begon allemaal met voorstellingsvermogen, de fantasie over een grote hedendaagse kunsttentoonstelling in Leiden, met kunstenaars van over de hele wereld. Die fantasie werd gedeeld in de groep curatoren die we vormden in de aanloop naar de tentoonstelling 'Global Imaginations': Meta Knol en Nicole Roepers, directeur en conservator actuele kunst bij Museum De Lakenhal, Anke Bangma, conservator hedendaagse kunst bij het Nationaal Museum van Wereldculturen en Manon Braat, projectleider, ondersteund door onze stagiair Hidde van Greunigen, inmiddels afgestudeerd MA Arts & Culture en tot slot, **fellow thinker** Wayne Modest, hoofd van het Research Centre for Material Culture. In de voorbereidende fase van het project organiseerden we talrijke bijeenkomsten om te praten over de organisatie en de samenstelling van de tentoonstelling. Ook werden een aantal expert meetings georganiseerd, waarbij we wetenschappers en critici uitnodigden om hun ideeën met ons te delen en ons van kritische feedback te voorzien. De fantasie kreeg vaste vorm en groeide uit tot de huidige tentoonstelling. Wij hebben het raamwerk geboden, maar de kunstenaars maakten het af met hun gevisualiseerde en gematerialiseerde verbeeldingen. Zij creëerden een wereld die het ontdekken waard is.

De geboorte van dit idee gaat echter een aantal jaar verder terug. Meta Knol, toen nog conservator in het Centraal Museum in Utrecht, had een tentoonstelling georganiseerd met de titel 'Beyond the Dutch. Indonesië, Nederland en de beeldende kunsten van 1900 tot nu'. Later zou het bijbehorende boek mede redigeren. Kunst uit Indonesië werd hier voor het eerst op deze schaal getoond. De nadruk lag op drie ijkpunten: 1900 (de koloniale periode), 1950 (de Indonesische vrijheids- en onafhankelijkheidstrijd) en 2000 (het postkoloniale tijdperk). Op haar voorbereidende reis naar Indonesië probeerde Meta Knol te achterhalen in hoeverre hedendaagse kunstenaars in Indonesië zich nog verhouden tot de Nederlanders of de periode van de Nederlandse kolonisatie. Wat zij terugkreeg was: 'Kom op, Meta, wij zijn *beyond the Dutch!*' Dat

PARTNERS

De Meelfabriek
Living, working and recreation in the city of Leiden

SUPPORTED BY

FONDS21

CULTUURFONDS LEIDEN

BankGiroLoterij
CULTUUR MAAKT JE RIJKER

Leiden

Leiden stadsvanontdekkingen

MUSEUM DE LAKENHAL PRESENTS

GLOBAL IMAGINATIONS

DE MEELFABRIEK LEIDEN | 27.06.15 - 04.10.15 | GLOBALIMAGINATIONS.COM

zegt genoeg. Nederland is niet langer het vertrekpunt; Indonesië is zijn eigen centrum en definieert zijn eigen periferie, waarvan Nederland misschien niet eens meer onderdeel is.

Het is niet makkelijk om een Eurocentrische visie opzij te zetten, maar om de wereld van vandaag te begrijpen is het van wezenlijk belang om te realiseren wat de betekenis is van de eigen locatie en hoe die locatie vooroordelen in de hand kan werken – zowel op persoonlijk als op academisch vlak. Hier werk ik sinds midden jaren negentig aan en dit propageer ik in mijn onderwijs en onderzoek. Met mijn oproep om ‘kleur te bekennen’ wil ik mensen laten inzien dat het perspectief waarmee je de wereld bekijkt vormgegeven is door jouw eigen achtergrond en onderwijs, maar dat we andere standpunten moeten erkennen en waarderen. Dat betekent dat we Europa niet meer moeten zien als het centrum van de wereld, maar als een provincie, of misschien moeten we, om Dipesh Chakrabarty te citeren ‘Europa provincialiseren’. Wanneer het politieke geschiedenis betreft betuigt hij eer aan het Europese gedachtengoed, maar claimt tegelijkertijd dat universalistisch denken altijd vormgegeven is door afzonderlijke geschiedenissen, of we die nu wel of niet volledig kunnen reconstrueren. (p. xiii-xiv) Hoewel het Europese gedachtengoed en de Europese geschiedenis op enig moment de toetssteen mag zijn geweest voor deze geschiedenis en diens erfenissen – zoals het fenomeen ‘politieke moderniteit’, wat zoveel betekent als de heerschappij van moderne instituties, de staat, bureaucratie, kapitalistisch ondernemerschap, wetenschappelijke rationaliteit en noties als een burgermaatschappij, burgerschap, mensenrechten, etc. – stelt Chakrabarty dat deze erfenis nu wereldeigendom is. Immers, zo voegt hij droogjes toe, de negentiende-eeuwse kolonisten preekten bij de gekoloniseerden over het Verlichte humanisme, maar verloochende dat in de praktijk. De bronnen van deze erfenis waren meerledig en niet enkelvoudig. Er is niet maar één menselijk universalisme vanuit het West-Europese humanisme ontstaan, maar verschillende manieren van in-de-wereld-zijn, en al deze manieren zijn onderling verbonden door allerlei historische en actuele verbanden.

Dit sluit mooi aan bij de analyse die antropologe Anna Lowenhaupt Tsing maakt van globale onderlinge verbindingen in haar boek ‘Friction’ uit 2005. Zij vertrekt vanuit het idee dat globale verbanden alomtegenwoordig zijn, maar stelt vervolgens de even simpele als verraderlijke vraag: ‘Hoe bestudeer je het globale?’ In haar boek maakt zij een etnografie van globale verbanden, waarbij zij inzoomt op zones die te maken hebben met, vaak uit nood geboren, ‘culturele frictie’.

PARTNERS

Freedom 440
Vrijheid 88

MUSEUM
VBLKENKUNDE

De Meelfabriek
Living, working and recreation in the city of Leiden

SUPPORTED BY

FONDS21

CULTUURFONDS LEIDEN

VSBfonds
In de samenleving met elkaar

BankGiroLoterij
CULTUUR. MAAKT JE RIJKER.

Leiden

Leiden
stad van ontdekkingen

MUSEUM DE LAKENHAL PRESENTS

GLOBAL IMAGINATIONS

DE MEELFABRIEK LEIDEN | 27.06.15 - 04.10.15 | GLOBALIMAGINATIONS.COM

‘Globale verbanden bieden houvast voor universele aspiraties’, zegt Tsing. Het is precies deze visie op het universele die zo belangrijk is; het feit dat we allemaal mens zijn en dat we het zullen moeten stellen met de noties van universalisme die zijn ontstaan in culturele dialoog, en niet de claim die het Eurocentrische humanisme maakt op ‘het universele’ en die dichtbij de versie van Chakrabarty ligt. Hieraan raakt ook het ‘Global Imaginations’-project: hoe stroken ideeën van het ‘universele’ met globale onderlinge verbindingen?

Blikvanger bij de entree van ‘Global Imaginations’ is de globe van Chen Zhen, bestaand uit parallellen en meridianen die samen een rationalistisch systeem van coördinaten vormen en die zinnen omvatten uit de Chinese vertaling van ‘De universele verklaring van de rechten van de mens’. Rond de evenaar heeft Chen Zhen stoelen bevestigd uit verschillende culturen en tijdperken, allen naar buiten gericht. De titel is veelzeggend; we hebben onze ‘rug naar de volkomenheid, blik gericht op ledigheid’ (Backs to Fullness, Facing Emptiness). We zijn ons overduidelijk niet bewust van wat achter ons ligt en wat misschien best makkelijk bereikbaar is. We zouden elkaar aan moeten kijken – en, minsten zo belangrijk – we zouden Levinas na moeten volgen, die oproept respect op te brengen voor het gezicht van de ander, omdat diens onomstotelijke andersheid juist ruimte biedt voor dialoog. De mensenrechtenverklaring wordt hier dan wel omarmd door de globe, maar duidelijk niet door diens inwoners. Als beeldmerk hebben we gekozen voor de vlag van Meschac Gaba, ‘Citoyen du Monde’ (Wereldburgers. Deze vlag roept dubbelzinnigheid op: een inwoner onder een vlag is lid van een politieke groepering die rechten geniet en plichten erkent, maar dit is bepaald geen alledaagse realiteit. Bovendien zijn we meer dan de identiteit die de natiestaat verschaft alleen. Gaba’s vlag (een typisch symbool voor de natiestaat) is als aan elkaar geniet geheel van alle natiestatenvlaggen in de wereld net zozeer een constructie als de globe van Chen Zhen.

In de discussies tijdens de voorbereidingen voor dit symposium vroegen we onszelf regelmatig af: Welke rol kan de verbeelding innemen in een toekomstig project? Welke mogelijk toekomstigen kunnen worden opgeroepen door constructieve fantasie, door dogma’s rondom de overheersende noties van taxonomie, categorisering, cartografie en globalisering te bevragen? Dit zijn allemaal concepten waaraan in het verleden op veel manieren vorm gegeven is en die nog altijd open staan voor nieuwe mogelijkheden. Concepten liggen niet noodzakelijkerwijs aan de basis van

PARTNERS

De Meelfabriek
Living, working and recreation in the city of Leiden

SUPPORTED BY

FONDS21

CULTUURFONDS LEIDEN

BankGiroLoterij
CULTUUR MAAKT JE RIJKER

Leiden

MUSEUM DE LAKENHAL PRESENTS

GLOBAL IMAGINATIONS

DE MEELFABRIEK LEIDEN | 27.06.15 - 04.10.15 | GLOBALIMAGINATIONS.COM

concretisering: niets is logisch voorbestemd of van nature gegeven. Materie en geest groeien samen door in het proces van de creatieve handeling en daarom is hier bovenal de rol van de kunstenaar zo belangrijk. Arjun Appadurai suggereert dat de collectieve verbeelding kan leiden tot, of kan bijdragen aan, het ontstaan van een non-antropocentrische sociale kracht:

‘The image, the imagined, the imaginary – these are all terms that direct us to something critical and new in global cultural processes: *the imagination as social practice*. No longer mere fantasy ..., no longer simple escape ..., no longer elite pastime ... and no longer mere contemplation ..., the imagination has become an organized field of social practices, a form of work (in the sense of both labour and culturally organized practice), and a form of negotiation between sites of agency (individuals) and globally defined fields of possibility. (Appadurai 2010 [1996]: 31)’

De verbeelding als werkvorm en onderhandelingswijze vooronderstelt een activiteit, een proces in wording tussen zaakbezorgers en mogelijkheden. Het is op het kruispunt van drie toegangswegen naar de wereld - academia, musea en diens collecties en hedendaagse kunst – waar de nieuwe verbeelding vorm krijgt. We hebben kunstenaars meer dan ooit nodig. De hedendaagse situatie wordt gekenmerkt door doorlopende veranderingen in de nieuwe mediatechnologie, onvoorspelbaarheid en kwetsbaarheid van het wereldgeldsysteem en aanzienlijke stijging van vrijwillige en onvrijwillige migratie. Dat vraagt om vernieuwende manieren om wereldrelaties te begrijpen.

Dit symposium brengt voor het voetlicht dat kunst en objecten ons kunnen helpen om de complexe, veelsoortige en soms zelfs chaotische verstrengelingen van de wereld waarin we leven te begrijpen. Wij beweren dat hedendaagse kunst ons kan helpen diverse alternatieve manieren te vinden om de wereld weer te geven. Onverwachte, ongewone – en zelfs ongelijksoortige – voorstellingen van deze globale verstrengelingen. Eén van de vraagstukken op dit symposium is: Welke rol spelen kunstenaars in het zichtbaar maken van de stromingen en fricties van onderlinge globale verbindingen? Hoe interveniëren kunstenaars in bestaande wereldvisies en hoe kunnen deze interventies ons helpen het complexe weefsel van de wereld van vandaag te begrijpen? Als wij, met Chantal Mouffe, het antagonistische aspect van politiek erkennen, recht afgaan op de

PARTNERS

De Meelfabriek
Living, working and recreation in the city of Leiden

SUPPORTED BY

FONDS21

CULTUURFONDS LEIDEN

BankGiroLoterij
CULTUUR. MAAKT JE RIJKER.

Leiden

MUSEUM DE LAKENHAL PRESENTS

GLOBAL IMAGINATIONS

DE MEELFABRIEK LEIDEN | 27.06.15 - 04.10.15 | GLOBALIMAGINATIONS.COM

problemen waarmee onze samenlevingen op politiek gebied te maken hebben en kunst zien als een kracht om de heerschappij omver te werpen (Mouffe 2007: 2-5), hoe kunnen we dan tot een 'politiek van de verbeelding' komen? Het eerste gesprek tussen Marjolijn Dijkman en Monica Juneja zal hierom draaien.

Onderlinge verbinding pur sang is het World Wide Web en de nooit eindigende stroom van beelden en tekst die onze pc's, mobiele telefoons en iPads overstroomt. Maar hoe verbonden zijn we? En hoe vrij zijn we om cyberspace af te struinen? Welke rol spelen nieuwe mediatechnologieën in hoe wij de wereld die wij met anderen delen zien en ervaren? Shani Orgad, de auteur van het boek 'Media Representation and the Global Imagination' (2012) zal in gesprek gaan met Femke Herregrave, die machtsstructuren bevraagt en probeert het mechanisme van wereldeconomieën te onthullen door - onder meer - computerspellen te ontwerpen.

De wereld bestaat uit historische en hedendaagse verbeeldingen en nieuwe verbeeldingen - dromen als je wilt - die nog doorlopend worden gevormd. In het derde en laatste gesprek wisselen Chris Robbins en John Ewing van Ghana Thinktank met Esther Peeren van de Universiteit van Amsterdam van gedachten over welke vormen van vroegere 'globale' verbeeldingen onze hedendaagse geglobaliseerde wereld nog altijd achtervolgen, en hoe we met die schimmen om moeten gaan.

Referenties

- Appadurai, Arjun (2010 [1996]). *Modernity at Large. Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis/London: University of Minnesota Press.
- Chakrabarty, Dipesh (2008 [2000]). *Provincializing Europe. Postcolonial Thought and Historical Difference*. Princeton/Oxford: Princeton University Press.
- Lowenhaupt Tsing, Anna (2005). *Friction. An Ethnography of Global Connection*. Princeton/Oxford: Princeton University Press.
- Mouffe, Chantal (2007): 'Artistic Activism and Agonistic Spaces', in: *Art & Research. A Journal of Ideas, Contexts and Methods*, Vol. 1, No. 2. Beschikbaar via: <http://www.artandresearch.org.uk/v1n2/pdfs/mouffe.pdf>

PARTNERS

De Meelfabriek
Living, working and recreation in the city of Leiden

SUPPORTED BY

FONDS21

CULTUURFONDS LEIDEN

BankGiroLoterij
CULTUUR. MAAKT JE RIJKER.

Leiden

Leiden stad van ontdekkingen

